कविताराम श्रेष्ठको वनदेवी 'उपन्यास' को कृतिपरक अध्ययन
त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्रसङ्काय
नेपाली केन्द्रीय विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर द्वितीय
वर्षको दसौं पत्रको परिपूर्तिका निम्ति
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
लिला ढैंगा
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाण्डौं
२०६६

स्वीकृति- पत्र

....

(प्रा. राजेन्द्र सुवेदी)
विभागीय प्रमुख

....

(उप-प्रा.कृष्णप्रसाद आचार्य)
शोधनिर्देशक

....

(प्रा.डा.दयाराम श्रेष्ठ 'संभव')
बाह्य परीक्षक

शोध मूल्याङ्कन समिति

मिति : २०६६।०५।१०

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअर्न्तगत नेपाली स्नातकोत्तर दोस्रो वर्षका विद्यार्थी लिला ढेंगाले **कविताराम श्रेष्ठको वनदेवी उपन्यास को कृतिपरक** अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । निकै परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको यस शोधकार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मितिः २०६६/०५/१० गते ।

....

उप.प्रा. कृष्णप्रसाद आचार्य
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर; काठमाडौं ।

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र तयारीका सिलसिलामा मैले विभिन्न महानुभावबाट आवश्यक सल्लाह, सुझाव, सहयोग र प्रेरणा प्राप्त गरेकी छु । अतः सर्वप्रथम उहाँहरू सबैलाई क्रमैले सम्झेर कृतज्ञता ज्ञापन गर्नु म आफ्नो कर्तव्य ठान्दछु ।

यस शोधपत्रलाई यो अवस्थामा पुऱ्याउन मलाई मेरा आदरणीय गुरूज्यू उप.प्रा. कृष्णप्रसाद आचार्यबाट ठूलो सहयोग प्राप्त भएको छ । आफ्नो अमूल्य समय, कार्यव्यस्तता र अनेकौं कठिनाइका बाबजुद पनि मलाई प्रशस्त समय दिएर शोधपत्र लेख्ने क्रममा उत्पन्न समस्याको सहज समाधान गरिदिनु हुने आदरणीय गुरूज्यूप्रति म नतमस्तक छु । शोधप्रस्ताव स्वीकृत गरी शोधकार्यका लागि मौका प्रदान गरिदिनु भएकोमा नेपाली केन्द्रीय विभागका प्रमुख गुरूज्यू प्रा.राजेन्द्र सुवेदीज्यूलाई पनि धन्यवाद प्रकट गर्दछु । शोध प्रस्ताव लेखनदेखि लिएर शोध लेखनका क्रममा आवश्यक पर्ने पाठ्यपुस्तकका बारेमा जानकारी दिई सहयोग गर्नुहुने अन्य गुरू तथा साथीहरूप्रति म हृदयतः कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

शोधलेखनका क्रममा मलाई अनेक तरहले सहयोग गर्ने अन्य शुभचिन्तकलगायत टङ्कण गरी सहयोग गर्ने सोमनाथ दाहालज्यूलाई पनि हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

....

लिला ढँगा

विषयसूचि

परिच्छेद एक

शोधपरिचय

१.१ शोधशीर्षक..........१
१.२ शोधकार्यको प्रयोजन..........१
१.३ विषयपरिचय..........१
१.४ समस्याकथन.......... २
१.५ शोधकार्यको उद्देश्य ३
१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा..........३
१.७ शोधकार्यको औचित्य..........५
१.८ सीमाङ्कन..........६
१.९ शोधविधि..........७
१.१० शोधपत्रको रूपरेखा ७

परिच्छेद दुई.

नेपाली बालसाहित्यको सङ्क्षिप्त रूपरेखा

२.१ परिचय ८

२.२ लोकबालसाहित्य..८

२.२.१ बाललोकगीत /बाललोककविता..९

२.२.२ बाललोककथा (दन्त्यकथा)...१०

२.२.३ गाउँखाने कथा १०

२.३ लिखित बालसाहित्य ११

२.३ं .१ पाठ्यबालसाहित्य १२

२.३.२ पाठ्येतर बालसाहित्य..१५

२.३.२.१ बालगीत/बालकविता.. १६

२.३.२.२ बालकथा १७

२.३.२.३ बालउपन्यास..१८

२.३.२.४ चित्रकथा..१९

२.३.२.५ बालोपयोगी जीवनी..१९

२.३.२.६ बालनाटक/बालएकाङ्की...२०

२.३.२.७ बालनिबन्ध...२१

२.३.२.८ बालयात्रासाहित्य..२२

२.३.२.९ विविध...२२

२.३.३ अनुवाद बालसाहित्य २३

परिच्छेद तीन

कविताराम श्रेष्ठको साहित्यिक रचनाधर्मिताको परिचय

३.१ कविताराम श्रेष्ठको परिचय...२५
३.१.१ पैतृक पृष्ठभूमि...२५
३.१.२ जन्म, बाल्यकाल र शिक्षादीक्षा...२५
३.१.३ पारिवारिक स्थिति...२६
३.१.४ प्रेरणा र प्रभाव २७
३.१.५ साहित्य सृजना २८
३.१.६ साहित्यिक सेवा पुरस्कार र सम्मान...३०
३.२ कविताराम श्रेष्ठका कृति लेखनका विविध आयाम...३१
३.२.१ गीतसङ्गीतकार कविताराम...३१
३.२.२ कवि कविताराम...३२
३.२.३ निबन्धकार कविताराम...३३
३.२.४ नाटककार कविताराम ३४
३.२.५ कथाकार कविताराम...३४
३.२.६ उपन्यासकार कविताराम ३६
३.२.७ चलचित्र निर्माता कविताराम...३६
३.२.८ साहितयमा अस्वीकृत चिन्तनको प्रयोगकर्ता कविताराम...३७
३.२.९ बालकथाकार कविताराम ३८
३.२.१० बालउपन्यासकार कविताराम ३९
३.३ कवितारामको साहित्यिक यात्रा, चरण विभाजन र बालऔपन्यासिक यात्रा ४०
३.३.१ चरण विभाजन...४०
३.३.१.१ पहिलो चरण (साधनाकाल) ४०

३.३.१.२ दोस्रोचरण (सङ्घर्षकाल) ४०
२.३.१.३ तेस्रो चरण (स्थापनाकाल) ४१
२.३.१.३.१ प्रौढ साहित्य ४१
२.३.१.३.२ बालसाहित्य ४३
३.३.२ कवितारामको बालऔपन्यासिक यात्रा.. .४३

परिच्छेद चार

वनदेवी उपन्यासको विश्लेषण

४.१ विषयपरिचय...४५
४.२ कथासार...४५
४.३ वनदेवी उपन्यासको पात्रविधान...४८
४.३.१ लिङ्गगतआधारमा...४९
४.३.२ कार्यकाआधारमा...४९
४.३.३ प्रवृत्तिगतआधारमा...५०
४.३.४ आसन्नताका आधारमा ५०
४.३.५ आबद्धताका आधारमा ५१
४.३.६ यथार्थताका आधारमा...५१
४.४ वनदेवी बालउपन्यासभित्रको स्वैरकल्पनाको विश्लेषण...................................५२
४.५ वनदेवी उपन्यासको मनोवैज्ञानिक पक्ष...५६
४.६ शीर्षक...५९

४.७ उद्देश्य..६०
४.८ वनदेवी उपन्यासको भाषाशैली.. .६२
४.९ वनदेवी उपन्यासमा द्वन्द्व..६३
४.१० कौतूहल..६४
४.११ कथोपकथन..६५
४.१२ वनदेवी उपन्यासमा विम्ब र प्रतीक...६५
४.१३ वनदेवी उपन्यासमा विज्ञानचेतना..६६
४.१४ परिवेशचित्रण..६७
४.१५ दृष्टिविन्दु...६७

परिच्छेद पाँच

उपसंहार...६८
सन्दर्भसामग्री सूची...७४
क) पुस्तकहरूको सूची ७४
ख) पत्रपत्रिकाको सूची ७५
ग) शोधपत्रहरूको सूची.. ७५

सङ्क्षेपीकृत रूप

अ.प्र.	अप्रकाशित
एस्.एल्.सि.	स्कुल लिभिङ् सर्टिफिकट
गो.भा.प्र.स.	गोरखा भाषा प्रकाशिनी समिति
दो.सं.	दोस्रो संकरण
डा.	डाक्टर
चौ.सं.	चौथो संस्करण
ने.के.वि.	नेपाली केद्रीय विभाग
ने.बा.सा.स.	नेपाल बालसाहित्य समाज
ने.रा.प्र.प्र.	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
पृ.	पृष्ठ
प्रा.	प्राध्यापक
वि.सं.	विक्रम सम्वत
सु. सा.प्र.	सुनकोसी साहित्य प्रतिष्ठान
स्व.वि.यु.	स्वतन्त्र विद्यर्थी युनियन